

Motion till riksdagen 2023/24:2838

av **Ulrika Westerlund m.fl. (MP)**

med anledning av prop. 2023/24:81 Begränsningar och kontroll i fråga om elektroniska kommunikationstjänster och besök på särskilda ungdomshem

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att reformen behöver följas noggrant och kontinuerligt från start och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om möjligheten att göra undantag från reglerna vid särskilda skäl och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om uppföljning ur barn- och rättssäkerhetsperspektiv där barnrättsföreträdare finns med, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om för snabbt ikraftträdande och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Frågan om situationen på Sis-institutioner är minst sagt komplex. Det handlar dels om att unga som, oavsett skäl, är placerade där ska få en bra vård som gör att de kommer därifrån starkare och redo för en annan framtid. Dels handlar det om hur unga som har begått brott ska få rätt insatser för att hindras från att fortsätta göra det. Att målsättningarna blandats har i vissa fall gett förödande resultat och skapat en rad problem.

I den nuvarande situationen på Sis-hemmen är behovet av att förhindra brott angeläget och kan sägas vara huvudsyftet med förslagen i propositionen. Förslagen handlar om att Sis ungdomshem ska delas in i olika säkerhetsnivåer, begränsningar vad gäller elektroniska kommunikationstjänster och hur de får användas samt utökade möjligheter att besluta om begränsningar och kontroll av besök.

Regeringen skriver att man vill öka säkerheten och tryggheten på de särskilda ungdomshemmen. Vi instämmer i och för sig i vikten av detta, men en del av förslagen kan även riskera att i realiteten leda till oönskade konsekvenser.

Propositionens olika förslag har mötts av olika reaktioner, bland dessa behovet av stärkt barnperspektiv och proportionalitet och oro för att Sis inte ska kunna leva upp till att säkerställa rättssäkerheten.

Vi vet också sedan tidigare att Sis har fått mycket allvarlig kritik bl.a. från JO, Ivo, Barnombudsmannen och FN:s barnrättskommitté. Det finns rapporter som visat på såväl våld och sexuella övergrepp som att säkerheten brister, inte minst rapporten Vem ska tro på mig? En granskning av sexuella övergrepp på de statliga ungdomshemmen, som organisationerna Childhood och Barnrättsbyrån tagit fram. Det som sammantaget kommit fram såväl som varje enskild händelse är djupt oroande.

Miljöpartiet gick i mars 2023 ut och krävde att SiS i dess nuvarande form ska läggas ned och att tvångsvården av barn måste reformeras i grunden. Vi anser att hela kedjan av insatser för barn och unga bör ses över. Barnrättsperspektivet behöver övergripande bli mycket starkare, betoning på tidiga och beforskade insatser och att all vård måste hålla hög kvalitet till sitt innehåll. Det ska vara absolut uteslutet med risk för övergrepp. De barn som behöver placeras enligt LSU på grund av brott behöver insatser som är särskilt anpassade för detta.

Vi välkomnar därför att socialministern uppenbarligen är inne på ungefär samma spår – att SiS bör läggas ned och göras om i grunden och därför har tillsatt en utredning i frågan.

I bästa fall kommer hela den verksamhet som propositionen handlar om därför att se helt annorlunda ut framöver. Tills vidare anser vi dock att det är angeläget med nedanstående:

Reformen behöver följas noggrant

Vi anser att de förändringar som föreslås nu behöver följas noggrant och kontinuerligt från start, ur både rättssäkerhets- och barnperspektiv, och inte bara utvärderas i efterhand. Regeringen bör säkerställa att det sker på lämpligt sätt.

Möjlighet att göra undantag från reglerna vid särskilda skäl

BO resonerar i sitt remissvar utifrån olika frågeställningar och situationer att det kan finnas ett behov av att kunna göra undantag från reglerna i enskilda fall. Om barn som placeras enligt LVU placeras på en institution med högre säkerhet innebär det t.ex. per definition att de enligt de nya reglerna inte får tillgång till elektroniska kommunikationstjänster, vilket kan upplevas mycket inskränkande. Vi instämmer i behovet och anser att regeringen bör se över frågan om undantag och individuella bedömningar särskilt och återkomma med lämplig justering.

Det kan sägas handla om balansen mellan inskränkande åtgärder och andra aspekter som för den enskilde i en viss situation och bakgrund kan bli helt orimligt. Syftet med regeländringarna kommer i strid med rättigheter enligt konventioner, och för den unge måste varje situation vara begriplig och det ska vara möjligt att göra något åt den. Rätten att överklaga behöver också förtydligas. Rädda Barnen anser också att det är orimligt att samma regler ska gälla för alla barn på en Sis-institution, oavsett att skälen

till placeringarna är olika. En individuell bedömning behöver göras av det som är bäst i det enskilda fallet. Och de menar att risken för att barn utsätts för hot av andra måste personalen försäkra på andra sätt. Regeringen bör återkomma med ett förslag som tar hänsyn till resonemanget ovan.

Uppföljning där barnrättsföreträdare finns med

Uppföljningen som regeringen har aviserat ska göras efter en tid behöver vara genomgripande och kvalitativ och tydligt innefatta barn- och rättssäkerhetsperspektiv. Vi föreslår att barnrättsföreträdare på lämpligt sätt ska kunna finnas med i en sådan uppföljning.

Oberoende observatörer och klagomålsfunktion

Miljöpartiet anser också att det behöver finnas oberoende observatörer på Sis-hemmen som barn och unga ska kunna kontakta vid missförhållanden och när deras rättigheter inte tas på allvar. En effektiv och välfungerande klagomålsfunktion behövs, den som i dag finns på Ivo är inte tillräcklig.

Ikraftträdande för snabbt

Lagändringen föreslås träda i kraft den 15 maj 2024, vilket anses vara för snabbt enligt flera remissinstanser. Vi håller med om detta. Det behöver ges tillräckligt med tid för att försäkra sig om att det nya regelverket ska fungera, inklusive nödvändiga utbildningsinsatser. Vi föreslår därför att regeringen återkommer med förslag om rimlig tidpunkt när detta kan säkerställas.

Ulrika Westerlund (MP)

Rasmus Ling (MP)

Camilla Hansén (MP)

Jan Riise (MP)

Annika Hirvonen (MP)